

Таблиця 1

Статистична значимість різниці відсоткових співвідношень шляхів утворення досліджуваних груп сленгізмів

Шляхи утворення	Статистичні показники								
	p1	p2	n1	n2	p	q	Sd%	t	df
Словотвір	68,38	79,45	1869	73	68,80	31,20	5,52	2,01	1940
Семантична деривація	14,98	5,48	1869	73	14,62	85,38	4,21	2,26	1940
Запозичення	16,64	15,07	1869	73	16,58	83,42	4,43	0,35	1940

Як **висновок**, можна констатувати нехарактерність масового використання пейоративних компонентів при утворенні молодіжних сленгізмів, надання їх творцями в процесі демонстрації нонконформізму переваги креативності над вульгаризацією. Це спростовує думку про негативний вплив сленгової лексики на розвиток вокабуляру сучасної німецької мови. На рівні загального використання, зокрема, в засобах масової інформації та при лексикографічній фіксації, відбувається відбір мовних засобів з стилістично нейтральною формою з новим, семантично переосмисленим та експресивно забарвленим змістом.

Перспективами використання результатів здійсненого дослідження вважаємо з'ясування особливостей функціонування сленгізмів з пейоративними компонентами в публіцистичних виданнях і творах художньої літератури.

Література:

1. Левицкий В. В. Квантитативные методы в лингвистике / В. В. Левицкий. – Чернівці : Рута, 2004. – 190 с.
2. Словарь словообразовательных элементов немецкого языка [2-е изд., стереотип.] / А. Н. Зуев, И. Д. Молчанова, Р. З. Мурашов и др.; под рук. М. Д. Степановой. – М. : Русский язык, 2000. – 536 с.
3. Степанова М. Д. Словообразование современного немецкого языка [2-е изд., испр.] / М. Д. Степанова; под ред. Т. В. Строевой. – М. : КомКнига, 2007. – 376 с.
4. Турчин М. М. Становлення та розвиток сучасної молодіжної німецької мови / М. М. Турчин, Ж. Є. Потапова // Вчені записки Харківського гуманітарного інституту «Народна українська академія». – Харків : Око, 2002. – Т. 2. – С. 479–488.
5. Христенко О. С. Німецький молодіжний сленг: лінгвокогнітивний та соціолінгвістичний аспекти – дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Оксана Сергіївна Христенко. – К, 2009. – 323 с.
6. Anders P. Das ist Poetry Slam! [Електронний ресурс] / P. Anders // JUMA. – 2005. – TIPP 2. – S. 12–15. – Режим доступу : www.juma.de/2005/j2_05/image/1215.pdf.
7. Androutsopoulos J. K. Und jetzt gehe ich chillen : Jugend- und Szenesprachen als lexikalische Erneuerungsquellen des Standards / J.K. Androutsopoulos // L. Eichinger, W. Kallmeyer. Standardvarianten. Wie viel Variation verträgt die deutsche Sprache. – Berlin; New York : de Gruyter, 2005. – S. 171–206.
8. Jugendsprache – Sprachverfall oder Sprachwandel? [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.uni-magdeburg.de/didaktik/projekte_student/Projektseiten/Jugend-sprache/index.htm.
9. Neuland E. Jugendsprache und Standardsprache. Zum Wechselverhältnis von Stilwandel und Sprachwandel / E. Neuland // Zeitschrift für Germanistik. – 1994. – Jg. 1. – S. 78–98.
10. Schlobinski P. Jugendsprache und Jugendkultur / P. Schlobinski // Politik und Zeitgeschichte. – 2002. – Bd. 5. – S. 14–19.
11. Schneider C. Die Gefühlssprache Jugendlicher / C. Schneider // Muttersprache. – 2006. – № 1. – S. 40–52.
12. Zehender Ch. Was Teenagereltern über Jugendsprache wissen sollten [Електронний ресурс] / Ch. Zehender. – Режим доступу : <http://www.mahnert-online.de/family.html>.
- Список лексикографічних джерел
13. Михайлова Н. Молодежний язык Германии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.imwerden.de/pdf/deutsche_jugendsprache.pdf.
14. Duden – Das große Wörterbuch der deutschen Sprache [4. Aufl.]. – [Електронний ресурс]. – Mannheim : Bibliographisches Institut, 2012. – CD-ROM für Windows / Mac OS X / Linux.
15. Duden – Deutsches Universalwörterbuch [7. Aufl.]. – [Електронний ресурс]. – Mannheim : Bibliographisches Institut, 2011. – CD-ROM für Windows / Linux / Mac OS X.
16. Langenscheidt e-Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache 5.0. – [Електронний ресурс]. – München : Langenscheidt, 2009. – CD-ROM für Windows 2000 / NT / Vista / XP.
17. Lexikon der Jugendsprache [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://hehl-rhoen.de/pdf/lexikon_der_jugendsprache.pdf.
18. PONS Wörterbuch der Jugendsprache 2014. – Stuttgart : Ernst Klett, 2013. – 144 S.
19. PONS Wörterbuch der Jugendsprache 2015. – Stuttgart : Ernst Klett, 2014. – 143 S.
20. Schaffrath M. Hä?? Jugendsprache unplugged: Deutsch, Englisch, Spanisch, Französisch, Italienisch. – Berlin; München; Wien; Zürich u.a.: Langenscheidt, 2008. – 144 S.

УДК 811.111'255.4(045)

Ю. О. Попович,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

ВІДТВОРЕННЯ АЛЮЗІЇ ЯК МАРКЕРА СОЦІАЛЬНОГО СТАТУСУ ПЕРСОНАЖУ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ БРИТАНСЬКИХ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ХІХ СТОЛІТТЯ

У статті розглядається проблема відтворення алюзії як маркера соціального статусу персонажу. Дослідження виконано в рамках антропоцентричного підходу на матеріалі українських перекладів британських художніх творів ХІХ століття, з'ясовуються труднощі її передачі, аналізуються основні стратегії її тактики, до яких вдаються перекладачі для їх подолання.

Ключові слова: переклад, алюзія, маркери соціального статусу, британські художні твори, антропоцентричний підхід.

PLAY ALLUSION AS A MARKER OF SOCIAL STATUS CHARACTERS IN UKRAINIAN TRANSLATIONS BRITISH NINETEENTH CENTURY WORK OF ART

This article gives an insight into the complex interdisciplinary notion of social status and the notion of allusion as a social status marker of a literary character. It seeks to research the main challenges in rendering allusion as a literary character's

social status marker in the translation of the XIX century English fiction into Ukrainian. The research is carried out within the anthropocentric approach and points out the chief strategies and tactics used by Ukrainian translators in tackling this problem.

Key words: translation, allusion, social status markers, English fiction, anthropocentric approach.

ВОСПРОИЗВЕДЕНИЕ АЛЛЮЗИИ КАК МАРКЕРА СОЦИАЛЬНОГО СТАТУСА ПЕРСОНАЖЕМ В УКРАИНСКОМ ПЕРЕВОДЕ БРИТАНСКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ XIX ВЕКА

В статье рассматривается проблема отображения аллюзии как маркера социального статуса персонажа в украинских переводах британских художественных произведений XIX века. Исследование выполнено в рамках антропоцентрического подхода. В нем определяются переводческие трудности, а также основные стратегии и тактики, используемые в их преодолении.

Ключевые слова: перевод, аллюзия, маркеры социального статуса, британские художественные произведения, антропоцентрический подход.

Адекватний переклад художніх творів вимагає аналізу понять, які належать кільком гуманітарним наукам і складають єдину науку про людину. Одним із таких понять є соціальний статус людини. Перед перекладачем постають проблеми, пов'язані з розпізнанням у художньому тексті маркерів соціального статусу персонажу та оптимальним відтворенням їх у перекладі, без втрати їхньої художньої забарвленості та зі збереженням функцій, які вони виконують в оригіналі художнього твору.

Поняття соціального статусу, яке передусім належить соціології та соціолінгвістиці, вимагає розгляду у багатьох інших дотичних дисциплінах, у тому числі й у перекладознавстві. Оптимальним підходом до вивчення соціального статусу у перекладі на сьогодні вважається антропоцентричний підхід у когнітивно-комунікативній парадигмі лінгвістики, адже як переклад художнього дискурсу, так і соціальний статус людини пов'язані з вивченням специфіки комунікативної поведінки в різних соціальних сферах, що на сьогодні є одним із домінуючих напрямків досліджень у багатьох гуманітарних науках. Цей підхід дозволяє осягнути досі не вивчені аспекти художнього перекладу.

Соціальний статус розглядається у даному дослідженні передусім як соціолінгвістичне і водночас як комплексне між-дисциплінарне поняття, що означає правове положення особи або соціальної групи в соціальній системі, яке характеризується певними визначальними ознаками й виражається у її мовленнєвій поведінці, стилі життя й контактах [4; 9; 11]. За В. Карасиком [4], соціальний статус мовця, відображений у індексах виховання, освіти й способу життя, безпосередньо впливає на його мовлення. Високий рівень освіченості британських аристократів XIX століття визначає багатство так званого вертикального контексту в їхньому мовленні, найпоширенішими різновидами якого є аллюзії й цитати з літератури, історії, філософії, фольклору (прислів'я та приказки), міфології й Біблії, які функціонують в якості своєрідного «коду», який дозволяє виключити з кола спілкування «чужого» (не аристократа). На їхній основі вибудовується мовна гра, яка також є маркером високого соціального статусу. Тому аллюзія, особливо поширена в аристократичному соціолекті британських художніх творів XIX століття, може розглядатись як маркер соціального статусу персонажів.

Перекладач художнього твору повинен розшифрувати лінгвокультурний код, який передається різноманітними вербальними засобами, серед яких важливе місце посідає аллюзія. Лінгвокультурний код – це система культурно-мовних відповідностей, яка характеризує ту чи іншу лінгвокультурну спільноту і вироблена нею в процесі пізнання чи опису навколишньої дійсності [10, с. 151]. Неточне відтворення аллюзії або повне її вилучення призводить до стилістичних втрат та викривлення статусних характеристик персонажів художніх творів. Проблема відтворення аллюзії у перекладі передусім пов'язана із питанням переплетення культур й вимагає від перекладача пошуку більш широких можливостей перекладу, пов'язаних із наявністю культурних відмінностей. Багатоаспектне явище аллюзії досліджувалося у лінгвістиці, стилістиці, риториці, поезиці, лінгвокраїнознавстві, ономастиці, прагматиці, теорії комунікації, семіотиці, літературознавстві, культурології та інших наукових напрямках. Проблемам вивчення аллюзії присвячено праці О. Абрамової, О. Ахманової, І. Гюббенет, О. Дронової, А. Євсєєва, М. Кюсе, А. Мамасої, Л.М. ашкової, З. Порат, І. Потилициної, С. Розен, І. Софронової. Теоретичні моделі та підходи до її відтворення у перекладі розробили такі дослідники як Л. Венуті, С. Влахов, Г. Денисова, У. Еко, Д. Єрмолович, О. Іванов, А. Кам'янець, В. Комісаров, О. Копильна, Т. Некряч, М. Новикова, А. Попович, П. Тороп, С. Флорін, О. Шведниченко, О. Швейцер. Аллюзія здебільшого вивчається в двох напрямках: з позиції стилістичних прийомів або ж у контексті проблеми інтертекстуальності. У першому аспекті вона розглядається як посилання на певний факт, явище, особу чи подію, які вважаються відомими, у другому – як один з її виявів, а саме як інтертекст – елемент прецедентного тексту, що включається в новий текст і слугує посиланням на текст-джерело (претекст). Аллюзія є формальним виразником інтертекстуального зв'язку між текстом, що містить аллюзію, та текстом-джерелом і тим самим стає засобом створення міжтекстових зв'язків [1; 5; 7; 8; 10]. О.Копильна у своїй дисертації «Відтворення авторської аллюзії в художньому перекладі» пропонує розглядати аллюзію як «один з виявів інтертекстуальності, що в лаконічній формі розкриває суттєві параметри авторського задуму і потребує при перекладі врахування прирощення змісту тексту і ступеня відомості претексту в цільовій культурі» [5, с. 5]. За висновками її дослідження, складність відтворення аллюзії в перекладі полягає в повній або частковій втраті її впізнаваності в цільовій культурі, що може завадити розумінню авторського задуму, а отже, основне завдання перекладача при відтворенні аллюзії – зберегти її асоціативний фон, відтворивши її «асоціативний шлейф» [6, с. 8], забезпечити її впізнаваність реципієнтом, що має викликати в нього необхідні асоціації, передати статусні характеристики персонажу, який вживає цю аллюзію, а також відтворити її стилістичні функції у вихідному тексті. Так, наприклад, аллюзивні назви широкої відомості загальнокультурного характеру передаються повними відповідниками, історичні та культурні аллюзії часто відтворюються за допомогою прийому конкретизації, а задля відтворення аллюзій обмеженої відомості чи тих, які мають складний асоціативний ряд, найчастіше використовується транскодування з позатекстовим коментарем, поданим в примітках, у кінці тексту чи в додатках. При застосуванні приміток визначається акцент культурної інформації, а також враховується поступове розширення культурних об'єктів читача і з часом скорочується їхня кількість до базових культурних фактів. Маловідомі аллюзії вилучаються у перекладі, коли вони є локальними елементами і не мають істотного значення для оповіді, натомість утруднюють сприйняття і вимагають громіздкого коментаря. Пояснювальний переклад є компенсаційною стратегією, оскільки навіть докладний коментар іноді не може передати повністю усіх асоціацій [5, с. 5–11].

Особливу трудність у роботі перекладача передусім складає розпізнання прихованих у тексті аллюзій. Наприклад, у романі В.Коллінза «Жінка в білому» італієць граф Фоско у розмові з Меріан Голкомб використовує біблійну аллюзію *good news*, за допомогою якої граф позиціонує себе у ролі архангела Гавриїла, який за біблійним текстом приніс блага вість про народження сина Божого Марії:

«*I only venture to disturb you because I am the bearer of good news.*» [19] – Я наслідився потурбувати вас лише заради хороших вістей [15].

Слова графа *because I am the bearer of good news* (букв. бо я приніс **благу вість**) О. Мокровольський відтворює стилістично нейтральною обставиною мети *заради хороших вістей* із повною втратою алюзії, яка свідчить про вищий статус мовця, що нівелюється у перекладі. Важко уявити, що така освічена людина, як О. Мокровольський, не розпізнала у тексті алюзію *good news*. Можливо, справа у редакторі, який діяв згідно з вимогами радянської ідеології – максимально уникати біблійних алюзій. Біблія вросла у свідомість англійців, зокрема в мовну, і тому прямі або завуальовані посилання на неї зустрічаються доволі часто. Інша біблійна алюзія, майстерно вплетена у мовлення витонченої Меріан Голкомб, як маркер соціального статусу відтворена в перекладі досить точно, хоча із втратою поетичності, притаманній їй в оригіналі:

«*No, no,*» she said, earnestly and kindly, «*leave us like a friend – break bread with us once more*» [19]. – Ні, ні, – сказала вона щиро й серйозно. – Поїдьте від нас як друг, ще раз **розламайте хліб** разом з нами [15].

Як вже зазначалося, біблійна алюзія *break bread* (у канонічному перекладі І. Огієнка звучить як «поламати хліб» [21]) натякає читачеві на останню вечерю Ісуса Христа з його учнями перед його смертю. У ній відчуття невідворотності розлуки змішане з глибокою повагою та вірністю дружби.

У цьому ж романі містер Ферлі, який захоплюється живописом, коментуючи невігластво тогочасної аристократії, вживає багато історичних алюзій, пов'язаних з мистецтвом:

«*They are sad Goths in Art, Mr. Hartright. People, I do assure you, who would have opened their eyes in astonishment, if they had seen Charles the Fifth pick up Titian's brush for him*» [19]. Вони невірні **варвари** в питаннях мистецтва, містере Гартрайт. Запевняю вас, ці люди повитрищали б очі, коли б побачили, як **Карл П'ятий** [1] подає пензлі **Тіціанові** [15].

Алюзія *Goths* відтворена точно за смислом, хоча й більш узагальнено – варвари, а от алюзивне посилання на картину французького художника П'єра-Нолака Бержера 1808 року «Імператор Карл V подає пензлі Тіціану», яке натякає на високий статус мовця, обізнаного в мистецтві, у перекладі втрачає свою природну конкретику як твору мистецтва і сприймається українським читачем лише як натяк на певну подію – король прислуговує художнику, а у виносках надається пояснення лише про постать Карла V.

У романі О. Вайлда «Портрет Доріана Грея» в розмові з леді Нарборо Доріан Грей порівнює популярну серед чоловіків мадам де Ферол із Маргаритою Валуа, першою дружиною Генріха Наваррського, «королевою Марго», про яку згадував Стендаль у романі «Червоне й чорне», опублікованому у 1830 (за 60 років до виходу в світ роману О. Вайлда), і яка, за переказами, бальзамувала й зберігала у себе в кімнаті голову свого коханця Жозефа Боніфаса де ла Моля:

«*I asked her whether, like Marguerite de Navarre, she had their hearts embalmed and hung at her girdle*» [20]. – Я запитав її, чи не бальмує вона їхні серцець і чи не носить їх за поясом, як **Маргарита Наваррська** [14].

Алюзія відтворена дослівно й не втрачає свого статусного маркування, але для українського читача залишається поза увагою чимала частка історико-культурної інформації, що криється за іменем принцеси Валуа, королеви Наваррської, постать якої доволі популярна і серед українців завдяки роману Дюма і численним екранізаціям. Заміна імені на «королева Марго» виконала б обидві ці функції. У цьому ж творі герцогиня Гледіс Монмаут розмовляє з лордом Генрі про Доріана Грея, з яким вона кокетує. Лорд Генрі застерігає її проти його чар, розуміючи, що їхні сили рівні:

«*Greek meets Greek, then?*» «*I am on the side of the Trojans. They fought for a woman*» [20]. – Отже, **рівні сили – грек проти грека?** – Я на боці **троянців**. Вони боролися за жінку [14].

В англійській мові алюзивне прислів'я *When Greek meets Greek, then comes the tug of war* (коли зустрічаються гідні суперники, великої битви не минути; найшла коса на камінь [22]) стосується жорсткого опору, який чинили грецькі міста військам Філіпа й Александра Македонських, які самі були грецького походження. Український варіант **рівні сили – грек проти грека** хоча і компенсує значення прислів'я, проте не відтворює глибини даної алюзії. Розвиваючи тему греків, герцогиня торкається іншої – завоювання Трої, коли троянці відмовлялися віддати прекрасну Єлену ахейцям (грекам), чим підкреслюється неприступність герцогині, яка врешті-решт не проти бути завойованою. Така тонка гра натяків, на жаль, нівелюється в українському перекладі, хоча статусна маркованість мовлення зберігається.

У мовленні аристократів нерідко зустрічаються посилання на літературні твори та їхніх персонажів. Так у романі Дж. Остін «Нортенгерське абатство» Генрі Тілні, у розмові з Кетрін Морланд, яка поділяє його літературні вподобання, говорить про відому письменницю, якою він захоплюється, та її твір:

«*I have read all Mrs. Radcliffe's works, and most of them with great pleasure. The Mysteries of Udolpho, when I had once begun it, I could not lay down again<...>*» [17] – Я прочитав усі твори **місіс Редкліф**, і більшість з них з великим задоволенням. Коли я розгорнув «**Удольфські таємниці**», я просто не міг відірватися<...> [16, с. 99].

Анна Радкліф – романістка XVIII століття, а «Удольфські таємниці» – її готичний роман жахів, у якому дія відбувається в старовинних замках Франції та Італії. Звідси велика кількість фантазій Кетрін, викликаних перебуванням у Нортенгерському абатстві. Отже, точно відтворені алюзії (знову ж таки без приміток чи пояснень у виносках) не дають читачеві уявлення про важливі історико-культурні факти, які не тільки красномовно говорять про внутрішній світ головних героїв та їхні погляди, а й підкреслюють їхній високий освітній статус. Слід зазначити, що сама Дж. Остін наділяла літературною обізнаністю лише персонажів освічених, достойних поваги, статусно й морально вищих за інших. Про високий статус містера Тілні свідчить і його обізнаність в ораторському мистецтві та історії, на що вказують наступні алюзії:

«*If a speech be well drawn up, I read it with pleasure, by whomsoever it may be made – and probably with much greater, if the production of Mr. Hume or Mr. Robertson, than if the genuine words of Caractacus, Agricola, or Alfred the Great*» [17]. – Якщо промова добре написана, я читаю її з задоволенням, незалежно від того, хто її склав, – і, можливо, навіть з більшим задоволенням завдяки тому, що це не справжні слова **Карактакуса, Агриколи або Альфреда Великого**, а твір містера **Юма** або містера **Робертсона** [16, с. 105].

За контекстом український читач здогадується, що Юм та Робертсон мають якесь відношення до публічних промов, але глибше розуміння функції цих імен, а саме, що вони були видатними істориками й політичними діячами XVIII століття, вселяє повагу до містера Тілні, коло інтересів якого не обмежується читанням романів й дає адекватне уявлення про його високий суспільний статус, але це втрачається через відсутність додаткових коментарів у перекладі. Те саме стосується і нестачі таких коментарів щодо інших згаданих тут імен: Карактакус – перший з британських князів, хто протидіяв вторгненню римлян у Британію за часів правління імператора Клавдія й був винагороджений свободою за свою палку промову перед імператором, Агрикола – відомий римський полководець, воєнний трибун за правління Нерона, Альфред Великий – король англосаксонського королівства Вессекс, який у IX столітті об'єднав під своєю владою сусідні англійські королівства [2, с. 68–155].

У романі О. Вайлда «Портрет Доріана Грея» в розмові з молодою герцогинею про думку іноземців щодо англійців лорд Генрі посилається на Мольєрівського Тартюфа – відомого тогочасним читачам та любителям театру персонажа – уособлення лицемірства й ханжества, який підступними хитрощами, вдягаючи на себе маску добродетності й порядності, намагається привласнити чуже майно:

«What do they say of us?» «That Tartuffe has emigrated to England and opened a shop» [20]. – Що ж там кажуть про нас? – Що Тартюф перебрався до Англії і став тут крамарем [14].

Комедія Мольєра «Тартюф» дуже відома, ім'я Тартюф стало проverbsьким й означає «негідник під маскою добродетльності». У перекладі Р. Доценка згадана статусно маркована алюзія відтворена точно, але для пересічного читача, особливо молодого, не ознайомленого з французькою класикою XVII століття, жарт лорда Генрі про Англію, у якій пронозливі «тартюфи» можуть жити й процвітати, не має сенсу, тому для менш обізнаних читачів варто було б подати коментар у виносках.

О. Вайлд щедро розсипає літературні алюзії. Доріан Грей та лорд Генрі виявляють свій високий статус через вживання літературних алюзій, як, наприклад, у розмові про юну селянку Гетті, яку Доріан залишив незайманою, і це був єдиний його добрий вчинок:

«She can live, like Perdita, in her garden of mint and marigold.» «And weep over a faithless Florizel,» said Lord Henry, laughing, as he leaned back in his chair. [20] – Вона може жити як Пердіта у своєму садку серед м'яти й нагідок. – І ридати над невірним Флорізелем! – засміявся лорд Генрі, відкидаючись на спинку крісла [14].

Освічені британці та шекспірознавці розуміють легко дану алюзію (пастушка Пердіта й принц Флорізел – це закохані один у одного герої пізньої п'єси Шекспіра «Зимова казка»), проте, попри широку обізнаність українського читацького загалу з найславнішими творами Шекспіра (навіть чи потрібно пояснювати, хто такі Ромео й Джульєтта, Офелія і Гамлет, Дездемона чи леді Макбет), «Зимова казка» не належить до найпоширеніших Шекспірових п'єс. Варто було б вдатися до приміток чи коментарів, щоб досягти повного розуміння рівня освіти персонажів роману, а ще й збагатити читача важливими культурологічними знаннями. Не знаючи цих фактів, український читач втрачає можливість насолодитися глибиною паралелей, проведених автором з літературними персонажами інших творів.

Зустрічаємо велику кількість алюзій і в мовленні аристократів у романі Ш. Бронте «Джейн Ейр», але, на відміну від попередніх випадків, у перекладах П. Соколовського та У. Григораш подаються пояснення у виносках, завдяки яким читач може осягнути тонкощі закладених автором значень у репліках персонажів, у тому числі і їх статусні характеристики (усі примітки в перекладі У. Григораш робила Н. Тисовська – редактор). Так, наприклад, баронеса Інгрем, яка перебуває з візитом у маєтку містера Рочестера, коментуючи якості відомих музикантів, вживає кілька алюзій:

«A fig for Rizzio!» <...> «It is my opinion the fiddler David must have been an insipid sort of fellow; I like black Bothwell better: to my mind a man is nothing without a spice of the devil in him <...>» [18] – Хай йому всячина, вашому Різіо! <...> Мені здається, що скрипаль Давід був дуже гидкою людиною. Чорний Босвел мені більше до вподоби. Я не шаную чоловіків, що не мають у собі чогось демонічного [12, с. 172]. / – Грець із ним, із вашим Риччо. <...> Мені здається, що скрипаль Давид був дуже нудною людиною. Чорний Бомвел більше мені до вподоби. На мою думку, мужчина повинен мати у собі щось демонічне [13, с. 203].

В обох перекладах у виносках дається пояснення, що Давид Риччо – це італійський музикант, фаворит шотландської королеви Марії Стюарт, а Джеймс Гепберн, герцог Ботвельський – фаворит Марії Стюарт і згодом її третій чоловік, проте не роз'яснено, чому Ботвел був «чорним» і «демонічним» (він був негарним, не кохав Марію Стюарт, поведився з нею жорстоко й заради корони пішов на вбивство її попереднього чоловіка Генрі Дарнлі [3, с. 65]). Завдяки коментарям відтворено обізнаність молоді аристократки у царині історії, а отже, і її високий статус.

Таким чином, особливу трудність становить розпізнання алюзій у тексті. Неточне відтворення алюзії або повне її вилучення призводить до стилістичних втрат на рівні усього твору та хибної передачі статусних характеристик персонажів. У деяких перекладах варто було б вдатися до приміток чи коментарів, щоб досягти повного розуміння соціального статусу і рівня освіти персонажів твору та збагатити читача важливими знаннями в царині культури-джерела.

Література:

1. Арнольд И. В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность : Сб-к статей / И. В. Арнольд. – СПб. : Изд-во Санкт-Петербурга. ун-та, 1999. – 443 с.
2. Глебов А. Г. Англия в раннее средневековье / А. Г. Глебов. – СПб. : Издательство «Евразия», 2007. – 288 с.
3. Ермолович Д. И. Англо-русский словарь персоналий / Д. И. Ермолович. – 2-е изд., стереотип. – М. : Рус. Яз., 1999. – 333 с.
4. Карасик В. И. Язык социального статуса / В. И. Карасик. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2002. – 333 с.
5. Копильна О. М. Відтворення авторської алюзії в художньому перекладі (на матеріалі українських перекладів англійської прози ХХ століття). : Дис... канд. наук: 10.02.16 / о. М. Копильна. – 2007.
6. Некряч Т. С. Вікторіанська доба в українському художньому перекладі : монографія / Т. С. Некряч, Ю. П. Чала. – К. : Кондор-Видавництво, 2013. – 194 с.
7. Некряч Т. С. Естетичні параметри інтертекстуальності / Т. С. Некряч // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. Вип. 1. – К. : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2002. – С. 159–163.
8. Некряч Т. Е. Некоторые аспекты воссоздания поэтической аллюзии / Т. С. Некряч // Теория и практика перевода. Вып. 3. – Киев, 1980. – С. 80–85.
9. Шкаратан О. И. Социология неравенства. Теория и реальность ; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики» / О. И. Шкаратан. – М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2012. – 526 с.
10. Ярема О. Б. Аллюзия у лінгвокультурному просторі тексту / О. Б. Ярема // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. – 2013. – № 9(2). – С. 149–154. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vluf_2013_9\(2\)_28.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vluf_2013_9(2)_28.pdf)
11. Weber M. 1946. «Class, Status, Party.» pp. 180–95 in From Max Weber : Essays in Sociology, H. H. Girth and C. Wright Mills (eds.). New York : Oxford University.

Джерела матеріалу дослідження:

12. Бронте Ш. Джейн Ейр : Роман / Шарлотта Бронте ; перекл. з англ. Петра Соколовського. – К. : Дніпро, 1987. – 459 с.
13. Бронте Ш. Джейн Ейр : Роман / Шарлотта Бронте ; пер. з англ. Уляни Григораш. – К. : КМ Publishing, 2009. – 528 с.
14. Вайлд О. Портрет Доріана Грея. перекл. з англ. Ростислава Доценка. [Електронний ресурс]. – Харків : Фоліо, 2015. – 398 с. – Режим доступу : <http://www.ukrlib.com.ua/books-zl/printthebookzl.php?id=417&bookid=1&sort=0>
15. Коллінз У. Твори в двох томах : Жінка в білому : Роман / Пер. з англ. О. М. Мокровольського ; Передм. І. Киенко. [Електронний ресурс]. – К. : Дніпро, 1989. – Т.1. – 586 с. – Режим доступу : <http://www.e-reading.club/book.php?book=1002535>
16. Остен Дж. Нортенгерське абатство: Роман / Пер. з англ. Т. О. Шевченко. – Харків : Фоліо, 2009. – 255 с.

17. Austen Jane. Northanger Abbey. [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.literaturepage.com/read/northangerabbey.html>
18. Bronte Charlotte. Jane Eyre. [Electronic resource]. – London : Wordsworth Editions, 1999. – 409 p. – Access mode: <http://www.bronte.netfury.co.uk/jane-eyre/>
19. Collins Wilkie. The Woman in White / Edited with an Introduction by John Sutherland. [Electronic resource]. – Oxford, New York : Oxford University Press, 1996. – 702 p. – Access mode: <http://www.readbookonline.net/title/35321/>
20. Wilde Oscar. The Picture of Dorian Gray. [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.literaturepage.com/read/doriangray.html>

Список довідкових джерел:

21. Біблія. Перекл. Івана Огієнка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bibleonline.ru/bible/ukr/>
22. Multi-Translation Online Dictionary. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.multitran.ru/>

УДК 811.133.1' 25: 82 – 92

Н. И. Пустовойт,

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, г. Днепрпетровск

ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА ФРАНЦУЗСКОЙ ПРЕССЫ

Рассматриваются вопросы, касающиеся перевода с французского языка на русский газетных текстов, определения статуса языка прессы, анализируются различные классификация известных лингвистов типов текстов публицистической направленности. Изучаются приемы и способы перевода газетно-журнальной публицистики, проводится сравнительная характеристика языка французской и русской прессы. Определяются основные особенности стиля периодической печати: ее информативность, экспрессивно-эмоциональный характер, использование разговорной, ненормативной лексики, сокращенных слов, аллюзии, а также привлечение реальных политических и общественных событий. Подробно рассматривается вопрос употребления фразеологизмов, пословиц, поговорок, других стилистических приемов. Определяется понятие «фразеологизм» и исследуются его виды, а также изучаются помимо фразеологизмов, которые указаны в словарях, окказиональные фразеологические единицы.

Ключевые слова: язык прессы, фразеологические сращения, идиомы, свободные сочетания слов, фразеологические обороты, фразеологические выражения.

PROBLEMS OF FRENCH PRESS TRANSLATION

The article considers the problems of newspaper texts translation from French into Russian that are characterized by definite lexical and grammatical structures, typical only for press language expressions and formulas understandable for native speakers, but are not always explainable from the viewpoint of language norms. The French press language status is determined, which is part of the journalistic style, the analysis of the approaches to the language study is carried on. Different classifications of journalistic text types offered by well-known linguists are analyzed. On the basis of the text classification in L.S. Barhudarov edition the approach in solution of tasks put in the article is determined: to define the peculiarities of journalistic style. The methods and ways of translation of newspaper and magazine texts are examined; the comparative analysis of French and Russian press is conducted. The basic features of the style of the periodic press are determined: its informativeness, expressively emotional character, the use of colloquial and substandard vocabulary, abbreviated words, and allusion. The typical feature of press texts is the coverage of real political and meaningful for public events. The problem of the use of phraseological units, proverbs, sayings and other stylistic devices is examined in detail. The notion «phraseological unit» is determined here and its types are investigated profoundly. Besides phraseological units indicated in dictionaries the author analyses nonce phraseological units.

Keywords: language of the press, phraseological units, idioms, word combinations

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ФРАНЦУЗЬКОЇ ПРЕСИ

Розглядаються питання, які стосуються перекладу газетних текстів з французької мови на російську, визначається статус мови преси, аналізуються різні класифікації відомих лінгвістів щодо типів текстів публіцистичної спрямованості. Вивчаються прийоми і способи перекладу газетно-журнальної публіцистики, проводиться порівняльна характеристика мови французької і російської преси. Визначаються основні особливості стилю періодики: її інформативність, експресивно-емоційний характер, використання розмовної, ненормативної лексики, скорочених слів, аллюзії, а також залучення реальних політичних і громадських подій. Детально розглядається питання вживання фразеологізмів, прислів'їв, приказок, інших стилістичних прийомів. Визначається поняття «фразеологізм» і досліджуються його види, а також вивчаються окрім фразеологізмів, які вказані в словниках, окказиональні фразеологізми.

Ключові слова: мова преси, зрощення фразеологізмів, ідіоми, вільні поєднання слів, обороти фразеологізмів, вирази фразеологізмів.

В настоящее время поток информации с активным использованием интернета значительно возрос и позволяет получать новости со всего мира. Это приводит к конкуренции разных СМИ, и те агентства, которые быстрее и качественнее подают самую свежую информацию, становятся самыми востребованными и конкурентно способными. В этом случае переводчик является связующим звеном между средством массовой информации и его потребителем. Совершенствование качества перевода зависит во многом от того, насколько многосторонне исследованы вопросы изучения языка прессы. Что касается французской прессы, то, несмотря на отдельные исследования в этой области, остается еще много лакун в изучении проблем перевода французской прессы на русский язык. В частности, это касается анализа фразеологических словосочетаний, широко используемых во французских публицистических текстах. Поэтому считаем, что исследование особенностей языка прессы является актуальным.

Вопросы, связанные с переводом на русский язык французской прессы, вызывают, несомненно, интерес в лингвистической среде, и, несмотря на наличие множества работ, написанных по этому поводу, остается еще немало проблем. Некоторые из них послужили поводом для написания этой статьи, посвященной изучению особенностей перевода языка французской прессы и, в частности, встречающихся в ней фразеологизмов. Новизной в исследовании этой проблемы считается анализ и характеристика свободных словосочетаний и идиом, значение которых невозможно вывести из отдельных элементов, входящих в словосочетания, а также анализ окказиональных фразеологизмов.